

Osoby starsze w aresztach śledczych i więzieniach – HFPC składa opinię przyjaciela sądu do ETPC

Helsińska Fundacja Praw Człowieka przedstawiła Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka opinię przyjaciela sądu w sprawie 80-letniej kobiety, która była tymczasowo aresztowana przez niemal dwa lata. W opinii podkreślono szczególny charakter grupy osób pozbawionych wolności, jaką są osoby starsze i przedstawiono dane statystyczne odnoszące się do sytuacji w polskich aresztach śledczych i więzieniach.

Jednostki penitencjarne nie są przystosowane do potrzeb osób starszych. To problem na skalę globalną

Zarówno w Europie jak i na świecie obserwujemy proces starzenia się społeczeństw. Zachodzące zmiany znajdują odzwierciedlenie również w populacji więziennej. Zgodnie z danymi statystycznymi, w 2018 r. w jednostkach penitencjarnych przebywało 2934 osoby powyżej 61 roku życia. Oznacza to, że w porównaniu z 2008 r. nastąpił wzrost o 1431 osób. Ponadto, w 2018 r. osoby powyżej 61 roku życia stanowiły 4,1% wszystkich osób pozbawionych wolności. W porównaniu do 2008 r. jest to wzrost o 2,34 punkty procentowe.

„Starsze osoby pozbawione wolności mogą mieć specjalne potrzeby zdrowotne związane przykładowo z ograniczoną mobilnością, demencją czy zdrowiem psychicznym. Seniorzy często wymagają dodatkowej specjalistycznej opieki i częstszego badania stanu zdrowia” – mówi Julia Gerlich, prawniczka HFPC. „Faktem jest, że wiele ograniczeń, z jakimi spotykają się starsi więźniowie wynika z nieprzystosowania jednostek penitencjarnych do potrzeb osób starszych. Do Fundacji napływają skargi, w których podkreśla się kwestię nieodpowiedniego leczenia i warunków bytowych” – dodaje.

O odbywanie kary pozbawienia wolności przez osoby starsze lub wykonywanie wobec nich tymczasowego aresztowania musi być rozpatrywane z kilku perspektyw: dostosowania warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych do pobytu osób starszych, odpowiedniego poziomu opieki medycznej, adekwatnych oddziaływań penitencjarnych, jak również określenia przeciwwskazań do odbywania kary i wykonywania środków.

HFPC składa opinię przyjaciela sądu przed Trybunałem w Strasburgu

Fundacja złożyła opinię w tej sprawie, ponieważ może mieć ona duże znaczenie zarówno dla Polski, jak i innych państw – może doprowadzić do wypracowania standardów w zakresie tymczasowego aresztowania oraz pozbawiania wolności osób starszych. W opinii przyjaciela sądu zwrócono uwagę zarówno na dane demograficzne dotyczące Polski, jak i na dane statystyczne ukazujące, jak przez ostatnie dziesięciolecie kształtowała się społeczność więzienna. HFPC wskazała na trwający od lat wzrost liczby osób starszych, zarówno w wieku 60+, jak i 80+. Pomimo spadku liczby osób pozbawionych wolności i tymczasowo aresztowanych, liczba więźniów w wieku 60+ nadal rośnie. W swojej opinii Fundacja skupiła się na skonfrontowaniu polskich przepisów prawnych dotyczących warunków osadzenia z rekomendacjami dotyczącymi szczególnych warunków, jakie państwo powinno zagwarantować seniorom w jednostkach penitencjarnych.

Opinia HFPC przedstawia ponadto modele polityki penitencjarnej wobec osób starszych wprowadzone w innych państwach europejskich. W niemieckim systemie więziennictwa funkcjonują specjalne oddziały dla osób wymagających leczenia geriatrycznego. Greckie rozwiązania prawne dają możliwość zaoferowania osobom starszym różnorodnych ułatwień polegających na alternatywnym systemie odbywania kary oraz sposobie obliczania okresu osadzenia. Natomiast w Serbii przyjęto specjalne zasady dotyczące osadzania osób starszych, które uwzględniają ich stan zdrowia, miejsce osadzenia, żywienie, aktywności oraz zabezpieczenie socjalne w sytuacji opuszczenia jednostki penitencjarnej. W Polsce brakuje szczegółowych regulacji czy wytycznych określających warunki umieszczenia osób powyżej 67 roku życia w zakładach karnych i aresztach śledczych. HFPC wskazała, że władze państwowe powinny podejmować dodatkowe czynności o charakterze ochronnym, aby zapobiegać złemu traktowaniu osób starszych w jednostkach penitencjarnych.

Problem stosowania tymczasowego aresztowania, jak również kwestie związane z szeroko rozumianą detencją i warunkami jej odbywania stanowią przedmiot zainteresowania Fundacji od początku jej działalności. Przez lata HFPC podejmowała szereg działań mających na celu monitorowanie praw osób pozbawionych wolności, jak również obserwację prac parlamentu, które mogły mieć wpływ na prawa osób pozbawionych wolności w ramach i w wyniku prowadzonego postępowania karnego.